

Покровська О. В., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

СПРОМОЖНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ

В статті розглянуто та проаналізовано сутність адміністративно-територіальної реформи, направленої на формування економічно спроможних територіальних громад. Звертається увага на необхідність об'єднання селищних рад (сіл, селищ, малих міст) в спроможні об'єднані територіальні громади для забезпечення їх самодостатності та самозабезпеченості. Обґрунтовано теоретичні та методичні положення щодо розвитку та функціонування спроможних територіальних громад, як запоруки ефективного економічного розвитку місцевих територій. Зазначені нормативно-правові акти, які врегульовують проблемні питання процесу формування та розвитку спроможних територіальних громад. Наведено аналіз таких понять, як: об'єднані територіальні громади, спроможні територіальні громади, економічна та бюджетна самодостатність громад, адміністративно-територіальна реформа. Проаналізовано фінансові можливості та переваги добровільно об'єднаних територіальних громад у самостійному вирішенні питань місцевого значення, здійсненні впливу на соціально-економічний розвиток прилеглих територій та створенні сприятливих умов для сталого розвитку об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: адміністративна реформа, територіальна реформа, децентралізація, фінансова підтримка, територіальна громада, спроможна територіальна громада, соціально-економічна система, суб'єкт господарювання, система місцевого самоврядування.

Покровская О. В., асистент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев

СПОСОБНЫЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ ОБЩИНЫ: ФИНАНСОВЫЙ АСПЕКТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

В статье рассмотрены и проанализированы сущность административно-территориальной реформы, направленной на формирование экономически состоятельных территориальных общин. Отмечена необходимость объединения поселковых советов (сел, поселков, малых городов) в способные объединены территориальные общины для обеспечения их самодостаточности и самообеспеченности. Обоснованы теоретические и методические положения по развитию и функционированию способных территориальных общин, как залога эффективного экономического развития местных территорий. Указаны нормативно-правовые акты, которые регулируют проблемные вопросы процесса формирования и развития способных территориальных общин. Приведен анализ таких понятий, как: объединенные территориальные общины, способные территориальные общины, экономическая и бюджетная самодостаточность общин, административно-территориальная реформа. Проанализированы финансовые возможности и преимущества добровольно объединенных территориальных общин в самостоятельном решении вопросов местного значения, осуществлении влияния на социально-экономическое развитие прилегающих территорий и создании

благоприятных условий для устойчивого развития объединенных территориальных общин.

Ключевые слова: административная реформа, территориальная реформа, децентрализация, финансовая поддержка, территориальная община, способна территориальная община, социально-экономическая система, субъект хозяйствования, система местного самоуправления.

Pokrovska Olga, Assistant of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

CAPABLE TERRITORIAL COMMUNITIES: THE FINANCIAL ASPECT OF FUNCTIONING

Introduction. *The essence of administrative and territorial reform is analyzed in the article. The role of capable territorial communities is substantiated in the integrated development of the local government system.*

Purpose. *The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological provisions concerning the development and functioning of capable territorial communities as a guarantee of the effective economic development of the local territories.*

Results. *The theoretical and methodological provisions concerning the development and functioning of the capable territorial communities as the basis of effective economic development of local territories are substantiated. The financial opportunities of the united territorial communities in the solving of problems of a local level have been analyzed.*

Conclusions. *Consequently, the sustainable development of the social economic systems depends directly on the management of economic entity, namely, their economic activity under the influence of processes occurring in the political, social and legal spheres of the domestic economic system. Today one of such processes is the decentralization of power and the creation of a new system of state and a local government. The policy of decentralization of power contributes to the improvement of the economic and social situation in the country, the improvement of relations between the state and local levels of power relations and the rational and efficient use of budgetary funds at various levels of government.*

The main task of the administrative territorial reform that has been analyzed in accordance with the law is the transfer of power to the places in order to concentrate their own and public funds and resources and their spending on their own needs and development. It is a matter of establishing united territorial communities, which are called to carry out the development of adjacent territories to the unions through the adoption of independent government decisions. One of the key benefits of creating united territorial communities is a significant increase in their budget revenues. Compared with 2015, the revenues of community budgets have grown by almost 6 times compared to non-united communities, where revenues have grown by only 1.4 times. This indicator is very significant, as an active merger of communities contributes to the growth of their incomes more rapidly, in particular, through access to government programs and international programs to support the development of infrastructure for such communities. The communities, that are not united, are deprived of the right to perform powers by the state agency of the local governments in villages and cities of district significance, which has been delegated by the state. The main problem remains the independent resolution of issues of a local importance, namely the failure to resolve them. Therefore, the main goal of the reform of local government is the creation of independent and capable united territorial communities, which will solve local issues at the expense of their own financial resources and revenues.

Keywords: *administrative reform, territorial reform, decentralization, financial support, territorial community, capable territorial community, social economic systems, economic entity, local government system.*

JEL Classification: H 73; R 11.

Постановка проблеми. Однією з ключових реформ в Україні постає територіально-адміністративна реформа, яка має на меті фінансову децентралізацію і передачу додаткових фінансових ресурсів і повноважень на місця. В системі місцевого самоврядування провідне місце займають територіальні громади. Вони являють собою жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. Згідно ст. 140 Конституції України право на здійснення місцевого самоуправління закріплене безпосередньо за територіальними громадами і реалізується воно шляхом самостійного вирішення громадою питань місцевого значення в межах Конституції та інших законів України. Це конституційне положення ґрунтується на демократичних засадах існування української державності і тому, враховуючи демократичний досвід організації місцевого самоврядування в зарубіжних країнах, вимагає формування і функціонування територіальної громади не як простої сукупності жителів певного населеного пункту, а як дієздатного та ініціативного суб'єкта, соціально і політично активного, самостійного з точки зору забезпечення матеріально-фінансовими ресурсами, здатного на ефективне і відповідальне управління власними справами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання спроможності територіальних громад та необхідності реформування адміністративно-територіального устрою в Україні присвячені праці таких науковців як: А. Павлюк, О. Амоша, В. Алексеєва, Р. Безсмертний, П. Буряк, І. Вахович, П. Мельник,

Ю. Молодожен, В. Опарін, С. Осадчук, Н. Нижник тощо.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є виявлення характерних особливостей господарської поведінки об'єднаних територіальних громад як потенційних учасників процесу забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем.

Основні результати дослідження. Ставши на шлях децентралізації влади та фінансів, у зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», в Україні настали нові можливості для побудови успішної та розвиненої країни. Реформування місцевого самоврядування здійснюється згідно таких нормативно-правових актів як: Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (№157-VIII від 05.02.2015р.) [1], Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (№ 1508-18 від 17.06.2014р.) [2], «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (розпорядження КМУ №333-р)» [3], «Методика формування спроможних територіальних громад» (постанова КМУ №214 від 08.04.2015р.) [4]. Дана адміністративно-територіальна реформа спрямована на підвищення якості життя населення шляхом добровільного об'єднання селищних рад (селищ, малих міст) в спроможні територіальні громади.

Відповідно до перелічених нормативно-правових актів, категорія «територіальна громада» тлумачиться як сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. На багатоаспектність

цього явища вказує той факт, що К. Іонассен [5] у своїх дослідженнях аналізує загальні ознаки, які притаманні територіальним спільнотам, до них автор відносить: своєрідну спільноту жителів, які мають спільні інтереси, погляди, об'єднані спільною діяльністю, існує розподіл праці між спеціалізованими частинами співтовариства, спільною територією проживання та зацікавлені в розвитку свого осередку проживання.

На даний час проблемою розвитку та функціонування територіальних громад виступає фінансова складова, яка перебуває у процесі реформування відповідно до нового законодавства. Супутніми факторами постають старіння населення, значний відтік економічно активної його частини у великі міста або за межі України, за яких поліпшення якості надання послуг і в цілому господарської діяльності громад потребує великих зусиль. Тому, подолання відзначених недоліків і підвищення ефективності багатьох проектних рішень, прийнятих громадами, можливо в процесі їх співпраці. Отже, одним з важливих напрямків розвитку територіальних громад є їх співробітництво. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [2] є основним нормативно-правовим актом, який забезпечує співробітництво громад. Ключовими формами співробітництва територіальних громад виступають:

- делегування одному з суб'єктів виконання однієї або декількох завдань з передачею відповідних ресурсів (аутсорсинг завдань);

- реалізації спільних проектів, що передбачає акумулювання на певний період ресурсів і координацію розроблених заходів;

- створення нових і спільне фінансування існуючих підприємств, організацій та установ комунальної форми власності, інфраструктурних об'єктів.

Таким чином, співпраця між громадами має свою логічно обґрунтовану кінцеву мету, це заключний результат, для якого територіальні громади вступили у відносини на договірних засадах. Це означає, що

механізми об'єднання наявних в територіальних громадах ресурсів повинні привести до більш ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законодавством повноважень, що забезпечують соціально-економічний і культурний розвиток територій [2].

У реформуванні місцевого самоуправління головне місце посідає питання підвищення добробуту і матеріального благополуччя кожної територіальної громади та окремого її жителя шляхом добровільного об'єднання територіальних громад. Саме тому одним із пріоритетів розвитку територіальних громад постає підвищення правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування в Україні. Створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) призводить до відродження українського села, а в підсумку - до відродження української економіки в цілому.

Прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] дало поштовх до створення об'єднаних територіальних громад та створення спроможних об'єднаних громад. Під процесом децентралізації влади слід розуміти перенесення владних повноважень від центральних органів влади, які акумулювали в собі весь фінансовий, ресурсний і дозвільний потенціал на рівень функціонування місцевого самоврядування. Адже європейський досвід, який лежить в основі реформи децентралізації влади вказує на те, що лише через ефективне самоврядування, активність та ініціативність місцевої громади та шляхом забезпечення громади фінансовою підтримкою Україна буде спроможна наблизитись до рівня розвитку європейських країн. Усі трансформаційні процеси базуються насамперед на добровільному, усвідомленому об'єднанні. Об'єднання територіальних громад це процес необхідний та вкрай важливий на сьогодні в Україні, бо надає новоствореній об'єднаній громаді всі можливості реалізувати ті завдання, які поставлені перед нею [1].

Нині територіальні громади абсолютно обмежені в коштах. Після процесу об'єднання територіальна громада має можливість отримати той бюджет, який буде забезпечувати його потреби. Відповідно до свого статусу об'єднані територіальні громади прирівнюються до міст обласного значення. А район, відповідно, повністю втрачає податкові надходження і припиняє виконувати свої повноваження на території об'єднаної громади. Крім того, як і не реформовані місцеві ради (сільські, селищні та міські) новостворені об'єднані територіальні громади з 2016 року отримують 100% таких податків і зборів як :

- ренти від використання природних ресурсів і надр місцевого значення;
- акцизів з продажу на їх території тютюнових і алкогольних виробів, нафтопродуктів;
- єдиного податку;
- плати за землю;
- податку на нерухоме майно;
- податку на прибуток комунальних підприємств;
- плати за оренду майна;
- транспортного податку;
- збору за паркування транспортних засобів;
- туристичного збору;
- адміністративних штрафів, зборів за реєстрацію прав на нерухоме майно, плати за надання інших адміністративних послуг державного мита, що відноситься до відповідних бюджетів за місцем вчинення дій та видачі документів.

Крім того, до бюджетів ОТГ надходить 25% екологічного податку. Дані надходження в бюджет є позитивним кроком до розвитку територіальних громад, адже це дасть фінансову основу для їх самостійності, а отже і спроможності до самостійного вирішення питань місцевого рівня.

Важливе місце в розвитку об'єднаних територіальних громад та їх фінансової спроможності посідає питання фінансової підтримки їх діяльності для розбудови сільських територій, забезпечення їх стійкості

та привабливості для інвесторів, розвитку підприємництва на селі. Основними пріоритетними напрямками політики сільського розвитку має бути інтегрований розвиток сільських територій, забезпечення привабливих умов проживання для сільських жителів, зменшення рівня сільської бідності і підвищення конкурентоспроможності сільської економіки.

За даними Українського центру суспільних даних на 2017 рік [6] в Україні зареєстровано 665 об'єднаних територіальних громад. Відповідно до досліджень А. Павлюк, найбільшу кількість ОТГ створено у Тернопільській (36 ОТГ), Дніпропетровській (34 ОТГ), Житомирській (32 ОТГ), Хмельницькій (26 ОТГ), Львівській (25 ОТГ), Вінницькій та Запорізькій (по 24 ОТГ) областях. Сумарна частка перших трьох із зазначених регіонів становить чверть (24,6 %) всіх ОТГ країни. Водночас окремі регіони суттєво відстають у процесі формування ОТГ, серед них Київська (2 ОТГ), Харківська та Закарпатська (по 5 ОТГ) області [7, С. 11-18].

Щодо питання фінансової децентралізації то варто відмітити, що у ході проведення реформ, стан бюджетів місцевого рівня має тенденцію до зростання. Загальний приріст надходжень до бюджетів об'єднаних територіальних громад зріс більше ніж в 3 рази, а саме спостерігається збільшення власних доходів та зростання ресурсів місцевих бюджетів. Фінансова підтримка з боку держави проявляється у наданні субвенцій на розвиток інфраструктури та на соціально-економічний розвиток ОТГ. За даними Держказначейства, з одного мільярда гривень фінансової допомоги, які були надані державою у вигляді субвенції на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад у 2016 році, 95 % цих коштів були вкладені у ремонт та будівництво доріг, дитячих садків, медичних закладів, будівель шкіл, у будівництво центрів надання адміністративних послуг, спортивних закладів та закладів оздоровлення, освітлення вулиць, придбання спеціалізованої техніки для комунальних

потреб тощо. Спрямування усіх наданих коштів на розвиток та удосконалення територій громад, створення більш сприятливих умов для життєдіяльності кожного мешканця ОТГ та підвищення рівня якості надання послуг свідчить про небайдужість з боку влади до населення та зацікавленість у розвитку країн [8].

На сьогодні, маючи право вирішувати питання місцевого значення за допомоги державної підтримки та власними зусиллями, переважна більшість територіальних громад України неспроможна їх вирішувати. Причини полягають у нестачі власних коштів, занепаді або відсутності інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також у відсутності кадрів відповідної кваліфікації. Тому велике коло питань місцевого значення не вирішується належним чином: не мають відповідного забезпечення приміщення шкіл, дитячих садків, лікарень та інші будівлі комунальної власності, не забезпечується належним чином благоустрій території, нічне освітлення вулиць, існує проблема вивезення сміття тощо. Тому основне завдання адміністративно-територіальної реформи є, передусім, забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно, за рахунок власних мобілізованих внутрішніх ресурсів територіальних громад, а саме кадрових, фінансових ресурсів та інфраструктурного потенціалу вирішувати питання місцевого значення [9].

Законодавчі зміни 2017 року стосуються безпосередньо питань посилення та збільшення бюджетів об'єднаних територіальних громад, а таким чином стимулювати їх фінансову спроможність. До них можна віднести такі законодавчі акти:

– постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування» за якою 13,44 % акцизного податку зараховується до бюджету громад [10];

– Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату» згідно якого з 1 січня 2018 року 3 % рентної плати зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад за місцем видобутку відповідних природних ресурсів [11];

– Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (щодо фінансового забезпечення місцевих виборів), який постає регулятором місцевих виборів в об'єднаних територіальних громадах [12];

– Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», який регулює службу в органах місцевого самоврядування, забезпечує відповідні умови, а саме статус та положення службовця, його кар'єрний ріст та особливо законом передбачено механізми по запобіганню корупції [13].

В системі заходів по впровадженню реформи місцевого самоврядування та підвищенню рівня спроможності об'єднаних територіальних громад належить також створення Асоціації об'єднаних територіальних громад. Діяльність Асоціації спрямована на захист інтересів членів Асоціації і надання їм послуг, і безпосередньо, сприяння взаємодії з органами виконавчої влади на місцевому та державному рівні [7, С. 11-18].

Ще одним важливим урядовим документом у регулюванні спроможності об'єднаних територіальних громад слугує *Методика формування спроможних територіальних громад* (постанова КМУ №214 від 08.04.2015р.). А. Кавунець та В. Дорох [14] зазначають, що процес формування спроможних громад має відбуватися відповідно до перспективного плану формування спроможних територіальних громад, який в свою чергу розробляється на підставі методики формування спроможних громад. Методика дає пояснення поняття спроможної територіальної громади і яким чином має

відбуватись об'єднання *громад* для того, щоб вони стали *спроможними*. Тому відповідно до методики, спроможні територіальні громади – це територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема, у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів та фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Методика та Перспективний план акцентують увагу на тому, що всі економічні та адміністративні преференції отримають лише ті територіальні громади, які відповідно до законодавства об'єдналися. Об'єднання громад має здійснюватися не просто формально, а й з урахуванням того, що об'єднана територіальна громада стане спроможною та самостійною у вирішенні питань місцевого значення. Для об'єднання важливим постає те, наскільки цей союз є вигідним і чи є він необхідним у розвитку прилеглої місцевості об'єднаної територіальної громади. Головним осередком об'єднаної територіальної громади є її адміністративний центр, який має відповідну інфраструктуру для забезпечення надання необхідних адміністративних послуг населенню прилеглих територій об'єднаної територіальної громади [14].

Аналіз сутності «спроможності» територіальної громади свідчить про те, що дане поняття розглядається у двох головних площинах: бюджетній та економічній. У дослідженнях А. Бутенко, Т. Уманець та О. Дарієнко, основним критерієм спроможності територіальної громади виступає її «бюджетна» складова, яка проявляється у спроможності здійснювати самозабезпечення за умови вже існуючої та функціонуючої організації виробництва, не використовуючи державну допомогу у вигляді бюджетних трансфертів. І навпаки:

бюджетна спроможність об'єднаної територіальної громади, полягає в спроможності до самовідтворення суспільного сектору регіону завдяки бюджетним інструментам. «Економічна» спроможність територіальної громади на думку науковців, відображається в тому, що лише маючи власний нарощений потенціал та фінансову стійкість можна задовольнити потреби населення та досягнути вищого рівня розвитку та функціонування [15].

У розрізі зазначених площин спроможностей громад здійснювати самозабезпечення та задовольняти потреби населення у 2016 році відповідно до даних рейтингу областей за критерієм формування спроможних територіальних громад Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, на сьогодні спостерігається 5 областей лідерів - Хмельницька, Житомирська, Чернігівська, Запорізька, Дніпропетровська області. В основу рейтингу було покладено чотири параметри: кількість об'єднаних громад, площа об'єднаних громад, територіальні громади, які об'єдналися, кількість об'єднаних громад з чисельністю менше 5 тис осіб. Таким чином, найбільше об'єднаних територіальних громад утворено в Дніпропетровській області - 48, найменше в Київській області - 4. Найбільша кількість місцевих рад, які об'єдналися в громади, в Житомирській області - 301, найменше в Київській області - 20. Найбільша площа, яку складають ОТГ, в Хмельницькій області - 41,9% від всієї площі області, найменша - в Київській області - 1,4% [8].

Висновки. Отже, підсумовуючи викладений матеріал, необхідно відзначити, що сталий розвиток соціально-економічних систем залежить безпосередньо від діяльності економічних суб'єктів, а саме від їх господарської діяльності, під впливом процесів, що відбуваються в політичній, соціальній, політико-правовій сферах вітчизняної економічної системи. Сьогодні одним з таких процесів постає

децентралізація влади та створення нової системи державного і місцевого управління. Політика децентралізації влади сприяє покращенню економічної та соціальної ситуації в країні, покращенню відносин між державним та місцевими рівнями владних відносин, і раціональному та ефективному використанню бюджетних коштів на різних щаблях управління.

Головним завданням проаналізованої адміністративно-територіальної реформи відповідно до законодавства постає передача владних повноважень на місця з метою концентрації власних і державних коштів та ресурсів та їх витрати на власні потреби і розвиток. Мова безпосередньо йде про створення об'єднаних територіальних громад, покликаних здійснювати розвиток прилеглих до об'єднань територій шляхом прийняття самостійних владних рішень. Одним з ключових переваг створення об'єднаних територіальних громад є істотне зростання доходів їх бюджетів. У порівнянні з 2015 роком доходи бюджетів громад зросли

майже в 6 разів у порівнянні з громадами, які не об'єдналися, і доходи яких зросли лише у 1,4 рази. Цей показник є досить суттєвим, адже активне об'єднання громад сприяє зростанню їх доходів швидшими темпами, зокрема, через доступ до програм уряду та міжнародних програм на підтримку розвитку інфраструктури таких громад. Громади, які не об'єдналися, позбавляються права на виконання делегованих державою повноважень органом місцевого самоврядування в селах, селищах, містах районного значення. Головною проблемою залишається самостійне вирішення питань місцевого значення, а саме неспроможність їх вирішення. Тому

головною метою реформування місцевого самоврядування постає створення самостійних та спроможних об'єднаних територіальних громад, які за рахунок власних фінансових ресурсів та надходжень, вирішуватимуть питання місцевого значення..

Література:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Про співробітництво територіальних громад : закон України від 17.06.2014 р. № 1508 VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 138. – С. 10–11.
3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
4. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.
5. Jonassen C. T. Community Typology // Community Structure and Analysis. – N. Y., 1959. – P. 20–21.
6. Український центр суспільних даних [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://socialdata.org.ua/>
7. Павлюк А. П. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. – К. : НІСД, 2016. – 61 с.
8. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/nastav-chas-formuvannya-efektivnogo-rayonnogo-rivnya-ivzhe-ochividno-z-yakih-rayoniv-treba-pochinati-v-yacheslav-negoda>
9. Асоціація міст України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://www.auc.org.ua/novyna/problemy-obyednannya-terytorialnyh-gromad-na-zasidannipravlinnya-kyivivskogo-rv-amu>.
10. Деякі питання зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/96-2017-%D0%BF>

11. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату : закон України від 20.12.2016 р. № 1793-19 // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 7-8. – ст. 49.
12. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік (щодо фінансового забезпечення місцевих виборів)» : закон України від 06.06.2017 р. № 2079-19 // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 30. – ст. 325.
13. Про службу в органах місцевого самоврядування : закон України від 11.10.2017 р. № 2148-19 // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 40-41. – ст.383.
14. Кавунець А. В. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні (регіональний аспект) : [метод. посіб.] / А. В. Кавунець, В. В. Дорох. – Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2015. – 60 с.
15. Бутенко А. І. Інноваційні підходи до оцінки економічної самодостатності територіальних громад / А. І. Бутенко, Т. В. Уманець, О. В. Дарієнко // Економічні інновації. – 2016. – № 62. – С. 223-231.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), “On Voluntary Association of Territorial Communities”, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), “On Cooperation of Territorial Communities”, *Register of the Parliament of Ukraine*, No. 138, pp. 10–11.
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), “The Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (Accessed 20 December 2017).
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), “Methodology for the formation of capable territorial communities”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF> (Accessed 20 December 2017).
5. Jonassen, C. T. (1959), Community Typology, *Community Structure and Analysis*, pp. 20–21.
6. Ukrainian Center for Social Data, available at: <http://socialdata.org.ua> (Accessed 20 December 2017).
7. Pavlyuk, A. P. Oleinik, D. I. Batalov, O. A. Datsko, O. I. Valushko, I. V. and Barvitsky, S. U. (2016), *Terytorialna hromada yak bazova lanka administratyvno-terytorialnoho ustroyu Ukrayiny: problemy ta perspektyvy reformuvannya* [Territorial community as the basic link of the administrative-territorial structure of Ukraine: problems and perspectives of reformation], *National institute of strategic research*, Kyiv, Ukraine.
8. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine (2009), “Local self-government reform and decentralization of power in Ukraine: successes and prospects”, available at: www.minregion.gov.ua/press/news/nastav-chas-formuvannya-efektivnogo-rayonnogo-rivnya-ivzhe-ochividno-z-yakih-rayoniv-treba-pochinati-v-yacheslav-negoda (Accessed 20 December 2017).
9. Association of Ukrainian Cities (2017), “All-Ukrainian Association”, available at: <http://www.auc.org.ua/novyna/pro-problemy-obyednannya-terytorialnyh-gromad-na-zasidannipravlinnya-kyivskogo-rv-amu> (Accessed 25 December 2017).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), “Some questions on the inclusion of part of the excise tax on fuel produced in Ukraine and imported into the customs territory of Ukraine into the budgets of local self-government”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/96-2017-%D0%BF>.
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), “On Amendments to the Budget Code of Ukraine regarding the enrollment of rent for the use of mineral resources for the extraction of oil, natural gas and gas condensate”, *Register of the Parliament of Ukraine*, No. 7, pp. 49.
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), “On Amendments to the Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2017”, *Register of the Parliament of Ukraine*, No. 30, pp. 325.
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), “About the service at local governments”, *Register of the Parliament of Ukraine*, No. 40-41, pp. 383.
14. Kavunets, A. V. and Dorokh, V. V. (2015), *Osoblyvosti obyednannya terytorialnyh hromad v Ukrayini (rehionalnyy aspekt)* [Features of the association of territorial communities in Ukraine (regional aspect)], *FOP Korzun D.U*, Vinnitsa, Ukraine.
15. Butenko, A. I. Umanec, T. V. and Darienko, O. V. (2016), “Innovative approaches to the estimation of economic self-sufficiency of territorial communities”, *Economic innovation*, no.62, pp. 223-231.

